

29. мај

Мате Матишић

Људи од воска

Хрватско народно казалиште Загреб (Хрватска)

Mate Matišić

Men of Wax

The Croatian National Theatre Zagreb (Croatia)

Редитељ: ЈАНУШ КИЦА
Сценографија: СТУДИО НУМЕН, ИВАНА ЈОНКЕ
Костимографија: ДОРИС КРИСТИЋ
Музика: ТАМАРА ОБРОВАЦ
Дизајн светла: АЛЕКСАНДАР ЧАВЛЕК

Directed by: JANUSZ KICA
Stage Design: STUDIO NUMEN, IVANA JONKE
Costumes: DORIS KRSTIĆ
Music: TAMARA OBROVAC
Lights Design: ALEKSANDAR ČAVLEK

Улоге

Cast

1. ОБОЖАВАТЕЉИЦА

Виктор: ГОРАН ГРГИЋ

Ана: АНА БЕГИЋ

Јевреса: КСЕНИЈА МАРИНКОВИЋ

Маријан: ИВАН ЈОНЧИЋ

Господин: СЛАВКО ЈУРАГА

Немања: ЛУКА ДРАГИЋ

1. THE GRUPIE

Viktor: GORAN GRGIĆ

Ana: ANA BEGIĆ

Jevresa: KSENİJA MARINKOVIĆ

Marijan: IVAN JONČIĆ

Mister: SLAVKO JURAGA

Nemanja: LUKA DRAGIĆ

2. ПРВИ МУСЛИМАН У СЕЛУ

Виктор: ГОРАН ГРГИЋ

Никола: СИНИША ПОПОВИЋ

Јозо: БОЈАН НАВОЈЕЦ

Јуре: ИВАН ГЛОВАЦКИ

Анте: МИЛАН ПЛЕШТИНА

Мићун: СИЛВИО ВОВК

Дуле: КРИСТИЈАН ПОТОЧКИ

Маринко: АЛЕН ШАЛИНОВИЋ

Младенка: ЈЕЛЕНА ПЕРЧИН

2. THE FIRST MUSLIM IN THE VILLAGE

Viktor: GORAN GRGIĆ

Nikola: SINIŠA POPOVIĆ

Jozo: BOJAN NAVOJEC

Jure: IVAN GLOWATZKY

Ante: MILAN PLEŠTINA

Mičun: SILVIO VOVK

Dule: KRISTIJAN POTOČKI

Marinko: ALEN ŠALINOVIĆ

Mladenka: JELENA PERČIN

3. ИСПОД ПЕРИКЕ

Виктор: ГОРАН ГРГИЋ

Ана: АНА БЕГИЋ

Јасна: АЛМА ПРИЦА

Маријан: ДАМИР МАРКОВИНА

Сестра: ВАЊА МАТУЈЕЦ

Тренерица мажореткиња: ИВА МИХАЛИЋ

Дадиља: КАТИЈА ЗУБЧИЋ

1. дадиља, Славица: БАРБАРА ВИЦКОВИЋ

2. дадиља, Ксенија: ОЛГА ПАКАЛОВИЋ

3. дадиља, Николина: ИВАНА БОБАН

4. дадиља, Магдалена: ДОРА ЛИПОВЧАН

3. UNDER THE WIG

Viktor: GORAN GRGIĆ

Ana: ANA BEGIĆ

Jasna: ALMA PRICA

Marijan: DAMIR MARKOVINA

Sister: VANJA MATUJEC

Majorette Trainer: IVA MIHALIĆ

Nanny: KATIJA ZUBČIĆ

1st Nanny, Slavica: BARBARA VICKOVIĆ

2nd Nanny, Ksenija: OLGA PAKALOVIC

3rd Nanny, Nikolina: IVANA BOBAN

4th Nanny, Magdalena: DORA LIPOVČAN

Представа траје 2 сата и 50 минута са паузом

Duration 2 hours and 50 minutes with intermission

Писац

Кад ме питају је ли све то истина, одговарам – и је и није. Нисам то ја, а опет јесам, на неки чудан начин.

Доста сам занимљиво живио и имао сам среће да проживим неколико живота у једном.

Пишући драму, понашао сам се према неким мотивима из свог живота као да не припадају мени и тиме сам, уз помоћ фикције, објаснио нешто што је дио реалитета пуно боље него да сам му приступио на неки други начин.

Та драстичност, примијењена на лику Виктора, немилосрдно је разорила и неке ствари које сам мислио да разумијем о самој себи. Тако је та драма или крај мог опуса или почетак нечег посве новог.

Мате Матишић

Драмски писац, сценариста, композитор и музичар. Рођен у Ричицама крај Имотског (1965), дипломирао је на Правном факултету у Загребу. Уредник у Драмском програму Хрватског радија и доцент на Академији драмске умјетности, где води драматуршки одсек.

Драмски првенац *Намигни ми, Бруно!* произведен је у сплитском ХНК као *Бљесак златног зуба*, 1987. Од тада је написао и објавио петнаестак драмских текстова: *Легиона о светиом Мухли*, *Божићна бајка*, по мотивима комада *Josef und Maria* аустријског драмског писца Петера Туринија, *Цинцо* и *Маринко*, *Анђели Бабилона*, *Свећеникова дјеца*, *Балон*, *Фине мртве дјевојке*, *Посмртна трилогија (Синови умиру први, Жена без тјелета, Ничији син)* те најновију драмску свиту у три става *Људи од воска (Обожаватељица, Први муслиман у селу, Исход њерике)*. Све драме су извођене у различитим хрватским позорштима, као и у Бугарској, Мађарској, Македонији, Србији, Словенији, Литванији, Русији.

Након што се филмски редитељ Крсто Папић одушевио његовом првом драмом, позвао га је крајем 1980-их на сценаристичку сарадњу за нови филм. Настао је *Животи са сјрицем*, темељен на роману Ивана Аралице, који је постигао светску славу и добио номинацију за Златни глобус те освојио Велику златну арену у Пули, као и два следећа филма, *Прича из Хрватске* и *Кад мртви зајвевају*, а заједно су написали и сценарије за *Инфекцију* и *Цвјетни џрџ*. Наставио је сарадњу са филмским редитељима, те је био сценариста или косценариста филмова *Фине мртве дјевојке* Далибора Матанића (награђен Великом златном ареном), *Није*

крај, Жена без тјелета и *Свећеникова дјеца* Винка Брешана, *Ничији син* Арсена Остојића, *С оне сјране* Зринка Огресте.

Већину његових драмских и филмских предлога карактеришу теме које задиру дубоко у аномалије савременог послератног хрватског друштва и воде стални дијалог с друштвеном актуелношћу, чиме интензивно продире у људске трауме, бавећи се темама личног морала и одговорности, насиља, корупције, лицемерја, а многе су смештене у простор из којег је и сам потекао.

Матишић је компоновао музику за већину Брешанових филмова (*Како је њочео раи на мом ојоку*, *Маршал*, *Свједоци*, *Није крај*, *Свећеникова дјеца*), за филмове *Инфекција* К. Папића, *Та дивна силићска ноћ*, *Ничији син* и *Халимин њуш* А. Остојића, *Два израча с кљуе* Д. Шорка, *Ајмо*, *жуи* Д. Жарковића, *С оне сјране* З. Огресте, као и за позоришне представе *Цинцо* и *Маринко*, *Четврти сестра*, *Мирици*, *злато* и *шамјан*, *Што је мушкарац без бркова*, *Хотел Бабилон*, *Жак* и *његов жосодар*, *Дом Бернарде Албе* и друге. Добитник је низа награда за драмске текстове и музику.

Редитељ

Уместо речи редитеља

Интимна вивисекција коју је Мате Матишић провео над собом, а Јануш Кица генијално инсценирао, од публике – или онога њезиног мањег дијела који нешто види и разумије – не ствара воајере, него активне судионике у поступку, који гледају представу тако што одиру, сватко себи, кожу с леђа. То је, наима, једини начин судјеловања у овој чини. Притом, сваки тај рез скалпелом, свака сцена у представи, у свом најдубљем интимизму истовремени је облик друштвеног коментара, ангажираног казалишта у најбољем смислу те ријечи.

Миљенко Јерговић (*Представа животи у култури која ових дана слави смрт*)

Јануш Кица (Janusz Kica)

Рођен 1957. у Вроцлаву (Пољска). Театрологију на Јагјелонском универзитету у Кракову завршава 1981. Државни преврат у Пољској (1981) затиче га у Западној Немачкој, где и остаје. У Келну уписује студије театрологије и историје уметности. Ради као асистент режије и сцене. Од 1986. до 1989. стални је асистент режије, а после и редитељ, у Wuppertaler Bühnen, позоршту које је прославила Пина Бауш.

Једна од првих самосталних режија у том театру је Теобалд/Киплингова *Књижа о џунџли*. Исти текст 1990. поставља и у Загребачком казалишту младих.

Ради у другим немачким градовима, у Словенији и Аустрији. Сарађивао је с Петером Штајном и Анђејом Вајдом. За Кафкину *Америку* и *Сан леиње ноћи* награђен је за режију на Борштниковим сусретима, словеначком националном фестивалу, на коме ће *Укроћена жоройаг* бити победничка представа, а награђени су и Калдеронов *Животи је сан* и *У међувремену* Сречка Фишера (СНГ Нова Горица; учествује на Позорју 2006, у Круговима). У Словенији поставља Шекспирову *Буру*, Чеховљев *Вишњик*, Кафкин *Процес*, *Шпански комад* Јасмине Резе...

У Бечу режира *Сан леиње ноћи*, Хамптонове *Ојасне везе*, у Мајнцу *Четврти сестру* Гловацког, адаптацију *Чаробног брега* Томаса Мана... Режије у Хрватској (избор): *Три мускетара* Диме, *Сан леиње ноћи* Шекспира... *Скакавци* Б. Србљановић ће на 51. позорју 2006. понети три награде: најбоља представа, глума и сцена; *Кријеснице* Тене Штивичић; *Мој син само мало сјорије хода* Ивора Мартинића (у Селекцији „Кругови“ на Позорју 2012) – (ЗКМ); Шекспиров *Јулије Цезар*, Клајстов *Амфирион* (Дубровачке љетне игре); *Голдонијева Трилогија о леиновању* и *Бесови* Достојевског (ХНК Загреб); *Ноћ иђуане* Т. Вилијамса (Сплитско љето).

Критика

Кључна премијера на крају године

Судећи по интервјуима који су пратили настанак представе *Људи од воска* драматичара Мате Матишића, очекивали бисмо да нам ХНК-ова позорница понуди неку врсту исповједног комада или драмске аутобиографије. Но кад бисмо драмске поступке Мате Матишића у драми *Људи од воска* морали редуцирати на једну реченицу, она би гласила: „Варате се, ни ово нисам ја.“ Не можете ме сагледати ни онда кад пишем фикцију, ни онда кад пишем аутобиографију.

Опћенито је ужасно што си узимамо за право судити једни другима или одбацивати једни друге због ових или оних унутарњих тврдоћа. За Матишића, стварна је једино ватра непрестаног сазнавања и о себи и о другима, ма колико при том топила *Људи од воска*. Како је то рекао још један мајстор драмске аутобиографије, Аугуст Стриндберг: „Мокри смо и слани/ и високо ћемо одскочити кад нас разгори језичак ватре,/ па и ипак даље остајемо мокри пламенови:/ горимо, нестајемо,/ чистимо, пунимо/ трпимо, зачињемо.“

Најновија ХНК-ова премијера у режији Јануша Кице има снагу казалишног догађаја у којем се читава окупљена заједница истовремено залијева леденом водом и грије Матишићевим пламеном, каткад остајући без даха пред суровошћу с којом смо суочени, каткад улазећи у сигурно средиште људске тоpline.

Драмски триптих о непризнатој, зостављаној и невољеној дјечи на позорници је попраћен филмским кадровима увећаних лица дјечјих протагониста који гледају изравно у камеру и самим тиме непосредно у публику, нетремичношћу својих нијемих погледа позивајући на одговорност. Редатељ Јануш Кица и сценографски дуо студија Нумен у сарадњи с Иваном Јонке изнад глава глумаца разапињу танке жице које истовремено држе пројекцијска платна и свједоче о „мрежама“ манипулације које пратимо на сцени.

Три различита амбијента драмског триптиха ријешена су минималном промјеном функционалне собне сценографије, једино се у средишњем дијелу комада, смјештеном у мало мјесто Далматинске загоре, Ричице, појављује празна, полураспадна дрвена колиба, унутар које лијева густа киша, откривајући нам поглед на напуштено хрватско село. Остатак изведбе у потпуности је на глумцима. А ансамбл ХНК-а не само да је пристао уз Матишића, него му је, опет стриндберговски страствено, поклатио свој суауторски максимум.

Није случајно што су и Матишић и Стриндберг највеће повјерење по питању људског разумијевања поклатили управо глумцима. Професија

која се свакодневно носи с (пре)великим емоционалним интензитетима уједно је и професија која је у стању прихватити оно најтеже и најизазовније у нашој природи. Горан Гргић као писац Виктор и Ана Бегић као његова супруга Ана носе тросатну представу тежином и одмјереношћу људи који се знају хрвати и с обитељским и с политичким траумама, чувајући потребу ликова да остану истинити један пред другим и да, чак и пред највећим поразима, не изгубе међусобно повјерење. То су Гргић и Бегић какве глумачки још нисмо видјели.

Из Гргића струји не само растућа узрујаност, него и нетипична благод, као што и Бегић на сцени ствара све јачи вртлог стрпљивости, емпатичности, али и несмиљене етичке промишљености, пред којом готово сви ликови исказују тихо поштовање.

Наташа Говедић (*Нови лист*, 2. 1. 2017)

Људи од воска

Драма загребачког ХНК произвела је још једну хит-представу, *Људи од воска* Мате Матишића у режији Јануша Кице. Праизведба ове драмске свите догађај је, тек ћемо видјети колико далекосежан, а премијерна публика искористила је крај тросатног програма за дуготрајан аплауз. Рекао бих да је режија јако прецизна, но уједно одвише неутрална, хладна, суздржана, као да се Кица више концентрирао на то да текст цјеловито прочита на сцени, него да, храбрије, изгради властити свијет. Заправо, представа је одвише пристојна, естетизирана, чему увелике придоносе сценографија Студија Нумен и Иване Јонке те костими Дорис Кристић. Све се некако превише слаже и превише је складно.

Посриједи су три једночинке увезане главним ликовима, писцем и његовом супругом, а толико се разликују да их збиља није лако изнијети на сцену. Најважније је Кица дакако схватио и приказао, мада не и на-

доградио: посриједи је казалиште о казалишту, метапоступак који испитује границе театра и стварности онако како је то први био у модерном грађанском театру учинио Луиђи Пирандело написавши 1921. комад *Шест лица њражи њисца*. Слично дјело све досад у нас није написано. Други елемент који је потребно уочити јест да су посриједи, драматуршки, трилери, у којима се драмска напетост конструира на темељу давних догађаја чије посљедице за протагонисте изненада искрсавају у садашњости.

Томислав Чадеж (*Јуџарњи*, 2. 1. 2017)

Аутобиографија радикалнија од политике

Из реакција на представу *Људи од воска* која је у ХНК-у у Загребу премијерно изведена концем децембра, а које још увијек не престају пљуштати (а већ је и то егзотична појава у култури која пати од акутног недостатка критике и у којој већина догађаја прође с једва картицу-двје сувислог текста осврта у медијима), на узнемирујући су начин рекле о овој култури вјеројатно више него све представе у домаћем театру тијеком протеклих дванаест мјесеци.

У *Људима од воска* Мате Матишића, у режији Јануша Кице, нитко не витла транспарентима, нитко не извикује паролу. Умјесто да нам пренесе велику, радикалну истину о социјалној и политичкој стварности митских Ових Простора и овог конкретног времена, и умјесто да нам објасни какво је то заправо друштво којему с нешто мало пасивног отпора припадамо, *Људи од воска* окрећу се од извањског према унутра. И не само то – сужавају фокус на врло интимну, врло особну причу аутора драмског текста.

Мате Матишић је причу о својој обитељи исписао добром старом „методом властите коже“, и као сваки такав текст, и овај је обиљежен болним огољавањем, излагањем. Баш то беспоштедно излагање испровоцирало је толике реакције, чиме је доказано да је радикална аутобиографија још увијек, и у ово доба које цинично изиграва идеју приватности – убојита ствар.

О чему се код Матишића ради? О томе да је у једном дијелу представе изложио своје усвојене кћери. Над причом о томе како их је усвојио читатељи рубрика *Живот разгаљивали* су се прије годину дана, био је то велик, хуман чин. Испод површне приче о јунаку нашег доба, која је Матишића морала иритирати, пулсира живот као рањено ткиво у које сад представа убада. Смије ли умјетност заћи тако дубоко, то је питање на које се све досад написане полемике о *Људима од воска* своде. Смије ли се жртвовати своју обитељ на олтару умјетности?

Маја Хрговић (*Нови лист*, 15. 1. 2017)

Writer

Mate Matišić

Mate Matišić is a playwright, screenwriter, composer and musician. Born in Ričice near Imotski in 1965, he graduated from the Faculty of Law in Zagreb. He is the editor of the Drama Programme of Croatian Radio and an Assistant Professor at the Academy of Dramatic Arts, where he is the head of the Department of Dramaturgy.

His first play *Namigni mu, Bruno!* (*Wink at Him, Bruno*) premiered at the Croatian National Theatre in Split as *Bljesak zlatnog zuba* (*Golden Tooth Reflection*) in 1987. Since then, he has written and published about fifteen dramatic texts: *Legenda o svetom Muhli* (*St. Muhla Legend*), *Christmas Fairy Tale* after the motifs of the play *Josef und Maria* by Austrian playwright Peter Turrini, *Cinco and Marinko*, *Andeli Babilona* (*The Angels of Babylon*), *Svećenikova djeca* (*The Priest's Children*), *Balon* (*Balloon*), *Fine mrtve djevojke* (*Fine Dead Girls*), *Posmrtna trilogija* (*Posthumous Trilogy: Sons Die First, The Bodiless Woman, Nobody's Son*), and the latest dramatic suite in three movements *Men of Wax* (*The Grupie, The First Muslim in the Village, Under the Wig*). All his dramas have been staged in different Croatian theatres, as well as in Bulgaria, Hungary, Macedonia, Serbia, Slovenia, Lithuania and Russia.

The majority of his theatre and film texts are characterised by topics that reach deeply into anomalies of the contemporary post-war Croatian society and by a constant dialogue with current social issues, thus penetrating intensively into human traumas, dealing with the topics of personal ethics and responsibility, violence, corruption, hypocrisy, and many of them are set in the environment he originates from.

He has won a number of awards and recognitions for dramatic texts and music.

Director

Janusz Kica

Born in 1957 in Wroclaw (Poland), Janusz Kica graduated in Theatre Science from Jagellonian University in Krakow in 1981. The Polish coup d'etat (1981) found him in West Germany, where he stayed. He enrolled in Theatre Science and History of Art studies in Koln. From 1986 to 1989 he was a permanent assistant director, and later director, for the theatre Wuppertaller Bühnen, which had been made famous by Pina Bausch.

Kica has also worked in other places in Germany, Slovenia and Austria, collaborating with Peter Stein and Andzej Wajda. He won Best Director Award at the Slovene national theatre festival called "Borštnik srečanje" for Kafka's *America* and *A Midsummer Night's Dream*. The productions that were to win the awards at the same festival are *The Taming of the Shrew* as the best production, and Calderón's *Life is a Dream* and *U međuvremenu* (*In the Meantime*) by Srečko Fišer (SNT Nova Gorica; participated in Pozorje 2006, in the Circles

Selection). In Slovenia, Kica has staged Shakespeare's *The Tempest*, Chekhov's *The Cherry Orchard*, Kafka's *The Trial*, *A Spanish Play* by Yasmina Reza, etc.

In Vienna, he has directed *A Midsummer Night's Dream*, Hampton's *Dangerous Liaisons*, in Mainz *The Fourth Sister* by Glawacki, adaptation of *The Magic Mountain* by Thomas Mann, etc.

In Croatian theatres Kica has directed (selection): *The Three Musketeers* by Dumas, *A Midsummer Night's Dream* by Shakespeare... *Locusts* by B. Srbljanović won three awards at the 51st Pozorje Festival in 2006: for the best production, acting and stage design; *Krijesnice* (*Fireflies*) by Tena Štivičić; *My Son Just Walks a Bit Slower* by Ivor Martinić (in the Circles Selection at the 2012 Pozorje) – (ZYT); Shakespeare's *Julius Caesar*, Kleist's *Amphitryon* (Dubrovnik Summer Festival); Goldoni's *The Holiday Trilogy* and *Demons* by Dostoevsky (CNT Zagreb); *The Night of the Iguana* by T. Williams (Split Summer Festival).

Reviews

An autobiography more radical than politics

The reactions to the play *Men of Wax*, which premiered on Zagreb's CNT stage by the end of December, are still pouring (an exotic phenomenon in its own right in our culture suffering from an acute lack of critical reviews, with the majority of events followed by a mere paragraph or two of meaningful text in the media), and speak in disturbing terms of this culture probably more than all other productions in the domestic theatre in the past twelve-months' period.

In Mate Matišić's *Men of Wax* directed by Janusz Kica there is no one waving banners, no one shouting slogans. Instead of telling us the great, radical truth about the social and political reality of This Mythical Space and this particular time, and instead of explaining to us what kind of a society, with a little bit of passive resistance, we belong to, *Men of Wax* take a turn from the external to the internal. Not only that - they narrow the focus to the very intimate, very personal story of the author of the dramatic text.

Mate Matišić wrote a story about his family using the good old method "of his own skin", and like any such text, this one too is marked by painful denuding, exposing. It is this uncompromising exposing that has provoked so many reactions, which proves that radical autobiography still is, even in our time cynically mocking the idea of privacy - a lethal thing.

What is Matišić's story? In one part of the play, he has exposed his adopted daughters. The story of their adoption regaled the readership of the *Life* columns a year ago - it was a great, human act. Below the surface of the story of the hero of our time, which had to have irritated Matišić, life pulsates as a wounded tissue the play is now probing into. Whether art is allowed or not to dig so deep is a question that has been in the core of all the discussions written so far about *Men of Wax*. Is one allowed to sacrifice one's own family on the altar of art?

Maја Hrgović (*Novi list*, 15. 1. 2017)